

Lapszámunkat Kiss Márta festményeivel illusztráltuk

Böszörményi Zoltán Ars pragmatica

A költő itt van. Mit érdekelne
Akkor a költészet hava?
Éljen, édesedjen benne
Illúzióink áldott szava!

A többi csak képlékeny, alak,
Menekülni előle nem tudsz.
Kísértsen ezer vak ablak,
Lelked tükrében véres a cucc.

Kétségbeesés? Micsoda éj!
Viruljanak fel ráncaink,
Jöjjön kábulat, tömény kék,
Nézzünk túl a kor átkain!

Szorgoskodhatsz, igyekezhatsz,
Tömheted, ringathatod magad.
Bár szike-éles tekinteted,
A semmi semmivel takar.

Túlélni nincs mit, a kór marad.
Méretkezzél meg a szóval!
Tán kevés: de ez a kaland.
Hadakozz, ne téj nyugovóra!

Ha az eszmét újjal toldod,
A képzelet épít rá bazárt.
Érzéseid bennük oldod,
Amit a lét magába zárt.

Nem állítom: jó itt a jó,
S az ember ennyire parány.
Vidd lélekközelbe a szót,
Ne kísértsen ármány, se magány!

Hogy hosszúra sikerült a lead, arról csakis Turczi István tehet. Íme a felsorolás: író, költő, műfordító, irodalomszervező és egyetemi doktor. A Parnasszus című folyóirat és Kiadó alapító főszerkesztője. A Magyar P.E.N. Club egyik alelnöke, a Magyar Írószövetség választmányának tagja; az Írószövetség Költői szakosztályának újraválasztott elnöke, a World Congress of Poets UNESCO-világszervezet vezetőségi tagja. Tavaly a European Academy of Poetry nevű, igen rangos költőket tömörítő európai szervezet első magyar tagja lett. Díjai: lengyel Nemzetközi Költészeti Nagydíj, 2004; Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje, 2004; József Attila-díj, 2006; Mongol Kulturális Akadémia Aranyszalagja, 2006; két éve az Irodalom tiszteletbeli doktora címet és diplomát vette át a World Academy of Arts and Culture acapulcoi kongresszusán. Most pedig munkásságáért megkapta a Magyar Köztársaság Babérkoszorúja díjat. Tizenhat könyvet írt, kétszer ennyit fordított. Turczi ötvenkét éves, és gyakorlatilag mindent elért, amit ezen a pályán el lehet. És mégis hajtja valami, keményen dolgozik, sorra születnek a mű-

Irodalmi Jelen

X. évfolyam
101. szám
2010. március

Örökös munkatársak:
Faludy György, Méhes György

A vers legyen veled

**Turczi István:
a kereső ember**

(Beszélgetés snellben
a Babérkoszorú díj után)

vek. Irodalmi estek rendszeres vendége vagy éppen házigazdája, gyakran feltűnik a televízióban, hallani a rádióban. Igazi *homo viator*: kereső ember. – **Ádám Tamás** interjúja.

Honlapunkról ajánljuk

A Beszélő kortesbeszédéről, huszonöt millió híján – Tárca egy folyóiratról és sok nyelvről

Kivirágzott a tavaszi talp! – interjú Rutkai Borival
Hargitai Ildikó: Cigány eredetmesék

A tükörember – Kritika a Békássy Ferenc egybegyűjtött írásai című könyvről

Az időtlenség nyomai: babák, rókák és rózsák

Hajtogatok, tehát vagyok – Kritika Solymosi Bálint Tiszta sor című kötetéről

Moldova: zsidó vagyok és kommunista

Egy hihetetlen képlet – Szörényi László és Weiner Sennyey Tibor beszélgetése a Békássy Ferenc-könyvbemutatón

Kapitány Máté: Extrém

Külcsin és belbecs – Kritika a Proiectum

Maurits című kötetéről

Kókai János: Maci (részlet)
Nagy Zopán: Hulladékon-vízió – (Szanszkrit Tündérmese-montázs a Kéregrágó Remete nyomán)

Elmondja verseit Rózsássy Barbara

Csontos Bernadett írásai

Az én csigavonalai – Kritika Bajnai Nóra Katalin Ön-zene című verseskötetéről

Kiss Kinga Karina írásai

Csokijézus

A pihimadarak szövetsége – felolvasás az Írószövetség könyvtárában – fotók és hangfelvétel

www.irodalmijelen.hu

Ádám Tamás: *Ha nem látnám, el sem hinném, mennyit dolgozol. Öt ember munkáját végzed.*

Turczi István: Az irodalmi létnek azt a típusú válfaját űzöm, ami, ha úgy hozza, napi tizennyolc órából áll. Különböző fachok léteznek az agyamban: az egyik az írói-költői, a másik a műfordítói, azután ott van a szerkesztői, végül – de nem utolsósorban – az irodalomszervezői. A szó elszáll, de az írás nem maradhat el.

ÁT: *Kezdjük az irodalomszervezővel.*

TI: Rengeteg felkérést kapok: kiállítás-megnyitók, könyvbemutatók, zenés talkshow-k, író-olvasó találkozók, rendhagyó irodalomórák, költésznapi vers fesztiválok, könyvnapok. Vagy éppen a Parnasszus élő lapszám-bemutatói.

ÁT: *És szerkesztesz. Például a Vajda János válogatott kötetet, Az év műfordításait, antológiákat. Erre hogy jut idő?*

TI: Csak feszes időbeosztással lehetséges mindez.

(Folytatása a 6. oldalon)

„szarnak a versre, válságban a líra“

(Fenyvesi Ottó)

A nyakunkon van március idusa, pedig inkább a fejünkben kellene lennie. Letudjuk ezt is, a családi programot, a házimunkát, esetleg a megérdemelt heverészt választva. Vagy inkább mellünkre tűzve a kokárdát eloldalunk az otthon melegéből valamely pártrendezvényre, mert nép, nemzet és ünnep ritkán válik olyan fontossá, mint négyévenként. De ha az ember úgy dönt, belül ünnepel, akkor szinte mindegy. Szavak és alakok juthatnak eszébe, mint Kossuth, Petőfi vagy az irodalom iránt érdeklődve: a népköltészet.

Ma már olyan messze van egymástól nép és költészet, hogy aki az utóbbival foglalkozik, az sok ember szemében valamilyen csodabogár, különös és unatkozó művész. A líra ma, a rendszerváltás után húsz évvel nehezen tudja megszólítani a közösséget, ahogy régen mondták volt: a népet. Talán nem is akarja, hisz az ókorban gyökerező példák mutatják: nem az a dolga. Személyes érzelmek kifejezése – emlékeztetünk tankönyveinkre. Gyakran azért is viszolgyoghat annyira a néptől, mert a múlt század közepén újra szorosra próbálták szőni a szálakat köztük. Nem úgy, mint a reformkorban, ahol a szálak maguktól szövődtek.

A költészet általában a közélettől is tartózkodik, hisz ha néha mégis szólni kész ilyenfajta témákról, nem ritkán politizálásba csap át. Páran, akik humorral kísérlik meg nemzeti ügyeinket a líra segítségével átgondolni, megkapják a magukét. Úgy, mint legutóbb Szálinger Balázs is egyik kritikájától.

Beláthatjuk, hogy a líra ma már nem tud forradalmat csinálni, tömegeket feltűzteni, mozgalmakat indítani. Legtöbbször elfelejt lázadni a hatalom, a megszakítás, a beszűkült gondolatállás ellen, mert talán nem is kell neki, de valljuk be őszintén: gyakran éppen ez a közéletisége hatott igazán bizonyos korokban. Erről is beszélhet március tizenöt.

A költészet manapság is gyakran gyönyörködött az egy szál embert, aki jót somolyog magában, miközben a zsúfolt szabadidejéből lopott félórákban a családja elől elrejtözve verseskötetet vesz a kezébe, vagy éppen a családi tűzhely melegénél szeretneinek blattol. Gyakran a felolvasóestek is ilyen kihallgatott magánbeszédé válnak, ahol megtudhatjuk, hogy elromlani vagy éppen szerelmesnek lenni milyen. Mondom ezt úgy, hogy nagyra becsülöm az alanyi költészetet, és azon kevesek közé tartozom, aki lelkesen olvassa és követi: mi történik a líra egyre rejtettebb barlangrendszerében. Mert elmúlt a reformkor, és nincsen lángoszlopunk; bevallom: így egy kicsit fázom.

Nincsen lángoszlopunk, így azt is érdemes megfontolni, hogy a népköltészetet a lírában keressük-e. A népköltészetet, amely a népet, nemzetet, közösséget képes megszólítani, holott szinte ugyanazt teszi, mint az alanyi líra. Merthogy létezik ilyen. Ha nem is verseskötetek nyomtatott lapjain, talán a könnyűzenében.

Mókuskok az Angol Kertben, ügynökök a Szabad Európánál címmel érdekes könyv jelent meg Budapesten a hajdani szabadeurópai Kasza László tollából. Mindig sejthető volt, hogy az ávo beépítette embereit a müncheni Angolkert közpark szélén működő, amerikai propaganda-intézménybe, de csak most, a szerző szorgos kutatómunkája nyomán tudhatjuk meg, kik voltak ezek az ügynökök és hogyan működtek.

A könyv általában levonható tanulsága az, hogy az ávo retentó sok pénzért irdatlan mennyiségű fölösleges adatot is felhalmozott, s ügynökei műveletlensége folytán félreértett értesülések tömegét elemezte, vizsgálta, de ha akart, nagyon tudott ártani. Ami pedig a Szabad Európa Rádiót illeti, különösnek mondható a feltételezése, hogy az nem annyira propagandaszerv, mint inkább kémközpont.

1963 és 1966 között voltam szerkesztő-műsorvezető Münchenben, s akkoriban nem vizsgálattam a több mint száz magyar kolléga vegyes képességű, jellegű és politikai színezetű társaságát abból a szempontból, hogy közülük vajon melyik a budapesti titkosszolgálat besúgója. Ezért tartalmaz számomra is meglepetéseket Kasza László könyve. Különböző besúgó-típusok karaktere bontakozik ki a tanulmány lapjain, s ott van a sorban az író-intellektuel Sárkány István, akivel hosszú ideig dolgoztam együtt a hírszerkesztőségben. Ha mindketen korai szolgálataira voltunk beosztva, koromfeketé, jeges, téli hajnalokon szívességéből ő vitt be kis kocsiját a Rádióhoz.

Színes egyéniség volt. Hajdan, a háború utáni viszonylag szabad koalíciós időkben a rövid életű, de legendás Újhold munkatársa Komáromi István néven, s az egyetemen Pais Dezső nyelvészprofesszor növendéke. Ösztöndíjjal került a Sorbonne-ra, Párizsból toborozta hírszerkesztőnek a Szabad Európa. Tudtuk róla, hogy baloldali és nem szereti az ameri-

Lovasi András Kossuth-díjat kap. A fentiek alapján megindokolná magát a kitüntetés, de nem egy olyan országban, ahol divat a lényeg megkerülve beszélni, hiszen ennek az egyszerű mondatnak rögtön többoldalnyi politikai szakirodalma születik a megjelenés napján. Lovasi ugyanis magában egy politikai anomália, aki a jelenlegi ellenzékétől is kapott kitüntetés, és most a bukásra álló kormánypárt is megkínálja, miközben az EP-választásokon a felemás politika színeiben indult. Egye meg a fene az ilyen embert – gondolhatják azok, akik az általuk olvasott folyóiratok mentén továbbírják a helyzet efféle értelmezését – bármilyen irányba is. Látható, hogy Lovasi nem politikai érdemeiért kap kitüntetés. Ahhoz – háliszennek – hülye.

Lovasi azért kap kitüntetés, mert kvázi-lángoszlop, népköltő és ezzel együtt rockzenész. Lovasi azért is kap kitüntetés, mert tudja: „a kulcs, ami a mennyet nyitja, a pokolba is jó, fordítva, a kulcs, ami a pokolba jó, igazából a mennyből való“. Úgy mondja ezt, mint Madách Imre, bele a rockfűlű nép szívébe, akik odafigyelnek akkordjaira. „Amúgy kocsmában vannak bölcsészek, majd azokkal megbeszéléd“ – sugja mindannak, akinek kell egy kis biztatás. Bár néha azt sem tudja, hogy Csillag vagy fecske, de azért jótékonyan provokál: „maradj otthon, nézzél tévét, tők sötét vonatokat mutat minden csatorna, mennek, utas nincs egy se, csak a büfékocsiban állnak (részegen)“. Sokat mond erről az országról.

Egy olyan korszakban, ahol a költészet egyes művelői szerint is „szarnak a versre, válságban a líra“, különösen meg kell becsülnünk a LovasiAndrásokat. Az ilyen, ha nem is láng-, legalább órlángoszlopokat.

– Tárca népről és költészetéről március idusán –

kaiakat, a vietnami háború idején egyenesen gyűlölte őket. De hát Istene, az amerikaiak jó munkaadói voltak. Miután elvette feleségül a klasszikus német zeneszerző, Engelbert Humperdinck csinos unokáját, s idővel két gyermek apja lett, a Rádió szolgálati lakásként egy villa teljes emeletét bérelte számukra, és a szerkesztői fizetése nem volt kevés.

Sárkány Pista nemcsak író volt, hanem tehetséges énekes is. Tenorját Milanóban képezte nyári szabadsága idején, s egy szép napon, a Szabad Európa tudta nélkül, felvételizett az amsterdami Operaházban. A próbaéneklés sikeres volt. Pista ekkor bement a Rádió személyzeti osztályára, benyújtotta a felmondását, s ezt ezekkel a szavakkal adta át: „Közölhetem veletek, hogy soha ilyen ronda, tehetségtelen társaságban nem dolgoztam. Örülök, hogy végre itt hagyhatlak benneteket.“

Hat hónappal később elvesztette a hangját. Valamiféle korrigálhatatlan hangszálproblémája támadt s ez véget vetett operaezenesi pályafutásának. Ekkor újból feltűnt Münchenben, és alázatosan kérte újrafelvételét a hírszerkesztőségbe. Visszavették.

Kabdebó Tamás

KOESTLER ARTÚR KÖZELEBBRŐL

Érdeklődéssel olvastam Sárközi Máttyás barátom Koestler-cikkét, melyhez szeretnék hozzátenni egy-két személyes apróságot. Koestlerrel háromszor találkoztam 1965-ben Londonban. Ezt a londoni humorista, Mikes György eszközölte ki, aki Koestler jó barátja volt, vele rendszeresen scrabble-t játszott Koestler akkor már knightsbridgei lakásában. Velem viszont Mikes teniszezett Dél-Londonban a Queens Clubban. Koestler a hatvanas évek elején cikket írt József Attiláról, és a cikkhez néhány versfordítás is járult. Ez volt a ma már 100 000 internetes szócikkkel rendelkező József Attila első angol nyelvű megjelenése.

Ezen felbuzdulva Székely János és Michael Beevor barátommal együtt megkezdtük egy József Attila-fordításkötet elkészítését. Ez a húsz verset angolul közreadó kötet 1965-re elkészült, csupán a bevezető előszó váratott magára. Koestlert kértem fel rá, aki azt előszót elvállalta, de három hónap alatt sem készítette el. Ekkor másodszer is felkértem, ezúttal a londoni University College folyosóján. Előszót ismét megígért, de a beszélgetést így fejezte be: „Adjon időt.“ Hozzá kell tennem, magyarul beszélünk „Koestler megtartotta anyanyelvét. Angolul viszont korrekt grammatikával, de szörnyű akcentussal beszélt, erről meggyőződhettem, amikor ismét három hónap elmúltával az Imperial College-ban tartott előadást. Ennek lezajlásával már harmasban beszélgettünk, Gábor Dénes feltaláló, az est elnöke volt a harmadik. Az előszó nem készült el, a kötet anélkül jelent meg 1966-ban.

Feleségével, Cynthiával csak telefonon beszéltem. Mikesről úgy tudtam, hogy Cynthia rákos volt.

Újból egymás mellett válogattuk és fordítottuk a híreket. De nem sokáig. Sárkány István megbocsáthatatlan stíklit hajtott végre. Egy vietnami hadihírt egyetlen kis jelző erejéig megmásított. Mindent nyolc példányban kellett legegypeltetnünk ellenőrzés végett, és ezekből a legfelső kópiát vitte magával a stúdióba a zengő hangú hírbeolvasó. Az ominózus jelző csak ezen az oldalon szerepelt, ceruzával betoldva.

„Húsz halottat veszített az éjszaka folyamán az amerikai csapatokkal szembeálló vietkong.“ Ez állt hét oldalon. A nyolcadikon azonban ez: „Húsz hósi halottat veszített...“

A belső lehallgató szolgálat azonnal jelentést tett, a kéziratosokat ellenőrizték, Sárkány Istvánt fegyelmi úton, de családi állapotára való tekintettel többhavi felmondási idővel, elbocsátották. Ezt nem kellett ledolgoznia. Azonnal elrohant Strasbourgba, és befejezte a doktorátusát. Ezzel felszerelve kapott azután professzori kinevezést, mint a francia irodalom tanára a kanadai New Brunswick Egyetemen.

Az bizonyára Kasza Lászlót is meglepte az immár kutatható állambiztonsági okmányok olvastán, hogy Sárkány Istvánnak szabályos fedőneve, meg tartóztírtje volt, és rendszeresen jelentett a Szabad Európa Rádió belső ügyeiről az ávónak. Persze, a maga módján. Főként azt részletezte jelentéseiben, hogy hány hülye dolgozik a magyar osztályon, és milyen szörnyűek az amerikaiak.

Mi volt ez a tevékenység ahhoz képest, hogy az egyik kolléga tervrajzot küldött Budapestre a Rádió adóközpontjának felrobbantásához. A merényletet Carlos, a Sakál emberei hajtották végre, csak éppen az épület megjelölt szárnyát összevetestették a másikkal.

Pedig ha második Caruso nem is, vitára ingerlő jó tollú esszéista még lehetett volna Sárkány Pistából.

A vállalat igazgatója ellentmondást nem tűrő hangon adta parancsba mérnökeinek, hogy a festő- és szárító-alagút projektnek két hét alatt meg kell valósulnia.

Az irodában ülő három férfi arcán a kétségbeesés felhői tornyosultak.

„Már megint hülyének néz bennünket ez az ember” – gondolta az egyik.

„Lőttek az esti sakkpartiknak” – futott át a testesebb férfin.

„Rendben, dolgozzunk, túlórázunk, de akkor fizesse meg becsületesen a munkánkat” – morfondírozott magában a harmadik.

– Foglaljuk össze a dolgokat – próbált pontot tenni a találkozó végére az igazgató. – Az alapok kiásása mennyi időt vesz igénybe?

– Ha erőt építünk hívunk, akkor négy nap.

– De oda nem fér be a marológép – vágott közbe a testesebb.

– Kibontotok öt téglasort a bejárati ajtó fölé, akkor befér – rendelkezett a vezető.

– Az alapok kiöntéséhez pedig legalább öt nap szükséges. Tetik, nem beszélve arról, hogy nem húzhatjuk fel a belső falakat a teljesen nyers alapra.

– Használjatok gyorsan kötő cementet. Ha hosszabbított műszakban kiöntitek az alapot, három nap múlva már lehet rá építeni.

– De az anyagokat még be sem szereztük – tiltakozott az első.

– Kaptok rá egy napot.

– Nem elegendő.

– Akkor is egy nap áll a rendelkezésetekre. A falakat mennyi idő alatt húzzátok fel?

– Ha a saját építőcsapatunkkal végezzük, akkor nyolc napra van szükségünk.

– Hány tagú a csapatod? – nézett az igazgató a harmadik mérnökre.

– Négyen vannak összesen.

– Még adok nektek a hegyekben dolgozó építőbrigádból nyolc embert. Azzal tizenketten lesztek. Három nap alatt tető alá húzzátok az egész kőcerájt.

– És a szigetelt lemezfalakat ki szereli össze?

– Szintén ti, ez a művelet is belefér abba a három napba, amelyet adtam nektek.

A három férfi arca egyre komorabb lett.

– Akkor most számoljunk. Tehát egy nap az anyagbeszerzésre, négy a merevítő vashálók elkészítésére és az alapok kiásására, egy azok kiöntésére, három a falfelhúzásra s a lemezek összerakására, kettő a villanyszerelésre, a ventilátorok bekötésére és a fűtőrendszerek felfüggesztésére. Ez összesen tizenegy nap. De hát ti szombaton és vasárnap is dolgozni fogtok, nemde? – kérdezte.

Két hét múlva a gyár vezetője és a műszergyártó részleg munkásainak jelenlétében felavatták az újonnan elkészült festő- és szárítóalagutat.

BÖSZÖRMÉNYI ZOLTÁN

CSONTOK

halmazra.

– Az alapok ásásánál emberi csontváza bukkantunk. Az első világháború idején kaszárnyaként szolgált az épület. Bizonyára onnan maradt ajándékba ez a relikvia – mutatott az asztalra.

– Ha mi törvény szerint járunk el, akkor leletünkkel azonnal az ügyészséghez fordulunk – szölt az egyik –, ami, ugye, maximum egy napot vesz igénybe.

– Ők riasztják a kriminológusokat, másnap valószínűleg kiküldik a helyszínelőket, akik talán egy-két nap alatt feltérképezik a területet – mondta a harmadik.

– Az adatok feldolgozása pedig eltarthat akár egy évig is.

– Mely idő alatt tilos bármit megváltoztatni a vizsgált területen – nézett az igazgatóra a mérnökök közül az egyik.

– De mi arra gondoltunk, jobb, ha elhozzuk önnek a csontokat, aztán lesz, ami lesz, valahogy kiegyezünk – mondta a testesebb, s várakozóan vissziült a többiek mellé.

Az ünnepség után az igazgató irodájába invitálta három mérnökét. Mindegyikük arcáról sugárzott a derű.

„Remélem, újra bebizonyítottuk, hogy nem vagyunk hülyék” – gondolta az egyik, s kezében közepes nagyságú, kenderből készült zsákot szorongatott.

„Végre folytatódhatnak a sakkpartik” – futott át a testesebben.

„Most pedig lássuk a jó munkáért járó fizetséget” – gondolta a harmadik, miközben kivette kollégája kezéből a zsákot. Az íróasztalhoz lépett, s kiborította tartalmát.

Az igazgató kővé dermedve nézett az előtte fekvő csont-

Néhány napja ES-kényszerelőfizető lettem, mert a folyóirattal közösen elkövetett mulasztások miatt a honoráriumot csak ebben a formában kaphatom kézhez, egész pontosan minden héten egy éven keresztül. Eddig csak üvegen olvastam a lapot, annak is kizárólag az Irodalom részét, az Életet erősen hanyagolva. A virtuális térben szépen szétválnak a rovatok, nem úgy, mint a papírtérítő lapozgatása közben, ahol akaratlanul is át kell rágnom magam egy-két nemkívánatos cikket, hogy eljussak az olvasható részekig. A lap kétharmada kiválóan alkalmas zöldségek és gyümölcsök szeleteléséhez, falban lévő lyukak betöméséhez, és melegebb időkben, nagyobb mennyiségben akár derékaljnak is.

A politikai részre valahogy folyton rácsöpög a címlap köztöszavának vöröse, amely ilyenkor, választások előtt még tüzebben izzik. Néhányba beleolvasok, ha már úgy alakult, hogy begyűrt a gépezet, amely először cikket kért, most meg a figyelmemet. Honorált odafigyelést. Ezért reggelente gyakran nem is izsom kávét, csak fellapozom az első tíz oldalt, és máris rendben van a vérnyomás.

A pártatlannak mutatkozás végett most az a rész következik a tárcában, amikor a másik oldal hetilapját, a Nagyítást is megrángatom egy kicsit. Politikailag így korrekt. Mivel azonban a Nagyítás még nem kért írást, melyet nem tudott kifizetni, ezért financiai okokból csak az üvegen át olvasott cikkekre hagyatkozhatom. Az üveg pedig torzít, túl nagy szabadságot ad a válogatásra, hogy mit is nézek rajta keresztül.

A Nagyításban is csöpög a lap narancssárgája, és nem kell félnem attól, hogy a jószándékú ES-olvasó ide téved. Ide általában a rosszhiszemű és a baráti szólásokat keblére ölelő

olvasó látogat. Összekacsint Viktor kötcsei beszédével, és bizalommal telve nyugtázza: ez lesz a jövő életésirodalma, a kormányparti lap. Ez lesz maga a jövő.

A jelen szempontjából talán érdekesebb, hogy ezekben a lapokban gyakran az élet adja el az irodalmat. Pontosítok: a politika adja el a literatúrát. A politika keménydrog lett, míg az irodalom ebben a helyzetben egy gyengére sodort füves cigi, melyről utóbb elárulják: csak egy kiválóan ízesített vékonyka szivar.

Néhány cikk azonban azt sugallja, hogy van még remény. Ilyen Grecsó írása az ES-ben (Kis magyar retorika), amely nem tartózkodik a politikától, de arról beszél, amihez ért: a nyelvről, a retorikáról. Arról, hogy fel kell adni a pízit, ha vitába kívánunk szállni olyanokkal, akik a politikai korrektség fogalmával nem törődnek. Arról, hogy érzelmi politizálással szemben el kell felednünk a racionalitást.

Aztán ott van a Nagyításban Vitéz Ferenc jegyzete (Hazugságháló, avagy hazugság a hálón), amely szintén fröcsög a politikától, de talán elszakadva a győzteseknek járó későbbi vállveregetés reményétől, lényegre törően teszi ezt. Arról beszél, amihez ért: a nyelvről, a retorikáról. Arról, hogy néha fájó tartalmatlan szavakat pótyogni a gugliba, mint „hazugság” vagy „lgazság”.

Egy időben nem zavart, hogy kétféle élet és kétféle irodalom van. Most kezdett el bosszantani, amikor látom, hogy ezek az emberek akár közösen is gondolkodhatnak. Szakmájuk felől politizálhatnak, akár közösen. Közösen, hogy ne csak egy harmadik, rosszabbik megoldás szülessen, amiről néha azt hisszük, hogy az a jobbik.

Boldog Zoltán

FALUSI MÁRTON versei

Fagytak poklaid

Tudom, kicsinyes vagyok,
túl nagyvonalú olykor,
iszkolj, ha félsz a szótól,
kiútalan mondatok
melyik zugában hagy ott
ihletem, fukar szponzor.

Kosztpréznünk kosztümre költöd?
Irul-pirul kopni kelmed.
Valót jegyeznék a tőzsdén,
ingadozik, ma mond csődöt.
Tárgyak gazdagsága börtön,
mutató névmásban elfér.

Ne adj hatalmat kínomnak,
kezembe pénzt, pofont, sikert:
erő az írást kioltja.
Rám irigy vakuk villognak,
mosolyok csorbáján kifent
kések: fogaim közt viszem.

Légy én, lényed úgy kívánom,
át- és átírt vers a tájon,
szél gyors kurzorán sodródom,
hánykolódom, forgolódom,
kicsavarodom az álom
menetéből, csillagokból.

Rossz a fogása az ősznek,
se kereslet, se kínálat.
Árfolyamán megírnálak.
Festett hősálak lenőnek,
vacogsz verssé bevetkőzve,
fagytak poklaid lírára.

Véredbe visszaringat

Szilvinek

Kiülök arcod árterére,
nevetés dagad, felvont vitorla.
Dagály ha ernyed, gát se véd meg,
homorú mosolyodat kimossa.

Hullámtörő ajkad titkait
fehér ficánkák kilocsogják.
Apály ha húzódik, visszaringat
véredbe oxigén-kompján.

Dúskálok hömpölgéseidben,
zátonyra futok a szívkamrán.
Tüdődöt fújom, kerekítem,
felgömbölyítem szilviharrá.

Bizsereg, gabalyog, rugdalódzik
orkánna csípdesett fuvallat.
Részegedem tengerész Rimbaud-ig –
vénába fojtva lel nyugalmat.

Kötéllé sodrom izmaidat,
árboc-légcsőhöz bogozódom.
Éles szirénhang belém nyilall,
algaként tapad húson, csonton.

Érzem, ahogy sajdulsz, gyönyörödsz,
idegpályákat kötözve ki.
Aortádat oldom, a rögök
visszerekbe fűzött görcseit.

És vergődöm és hanykolódom,
artériád versért tavaszt hoz.
Génnel vihar ráz össze hormont,
odacsap magas méhfaladhoz.

Jucika a derekát fájlalta, mégsem ezért dohogott porronggyal a kezében. Lassan öt éve már, hogy a gyerekek saját lábukra álltak, nyugodtan élhetnének itt ketten. De hol van az a várva várt nyugalom? Mióta bezárt a gyár – annak is tíz éve! –, és Sándor biztonsági őrként dolgozik, teljesen felfordult az életük. Összevissza beosztás, pénz meg alig.

Biztonsági őr!

Hol itt a biztonság? Annak az irodaháznak igen, annak van biztonsága. Húszan is őrzik, éjjel-nappal. Csak azt tudnám, mi a frászt kell őrízni az aktákon? Nehogy felzabálják az aktakucakok? Ahhoz madarakat alkalmazzanak, ne ilyen szerencsétlen alakokat, mint a férjem.

Biztonság!

A közös költséget is be kéne fizetni, meg a távfűtés díját.

Reggel váltotta fel az utolsó ezresét, és Sándor csak a jövő héten kap fizetést.

Kis híján sírva fakadt. A porrongy beakadt valamibe a beépített szekrény legfelső polcán. A polcra lebillent egy doboz, papírlapok hullottak szerteszét.

– A francba! Még ez is?

Felnyögött, amint a fájós derekával lehajolt. Felemelt néhány papírlapot.

Eppen ekkor nyílt a bejárati ajtó. Szotyola Sándor lépett a szűk előszobába. Földre dobta aktatáskáját, nagyot szusszanott.

– Csakhogyné végre itthon!

– Pont jókor jössz – mondta Jucika, ujjai között a papírlapokat szorongatva. – Ezzel a szeméttel mi legyen?

– Milyen szeméttel? – képedt el Sándor. Más fogadtatást várt. – A régi írásaidal. Amiket soha nem vittél el sehova, csak álmódoltál, mint mindig, hogy milyen nagy író lesz belőled. Szotyola Sándornak lefittyedt a szája.

– Lehet, hogy nem is jók. Meg aztán, hova vigyem? A mai bulvársajtónak nem ilyesmire kell.

– Kell vagy nem kell, csinálj pénzt belőle, ha már annyi időt belefecceltél annak idején. A közös költséget be kéne fizetni, csak azt nem tudom, miből, s főleg, hogy mire. Ezt az egész házat ellepte a kosz, a lift nem működik, repedeznek a betonfalak. És ezért még fizetni is kell!

– Mit tehetünk, édes szívem?

Jucika kihúzta magát. Felszisszent a derékfájástól. Elfajzott egy káromkodást.

– Hát én megmondom neked, hogy te mit tehetsz. Felnyalabolod a papírjaidat és elviszed egy laphoz. Bulvárhoz, folyóíráshoz, mit bánom én. Vidd valahova, és csinálj pénzt belőlük – emelte fel a hangját. – Pénz nélkül haza se gyere!

– De szívem!

– Semmi szívecském! Valamikor hónapokat töltöttél ezzel a marhasággal, hát most legyen valami hasznunk is belőle. Vidd el az írásaidat az Új Világ-hoz, és borítsd az egészet a szerkesztő fejére. Hadd lássa csak, miből és mivé lett ez a szép új világ, amit olyan büszkén hirdetnek a fejlécükön.

Szotyola Sándor nem mert ellenkezni a feleségével. Hóna alá szorította a dobozt, és lebattyogott a hatodik emeletre. A földszinti kukák mellett megállt.

– Bevágom az egészet a szemétkosba – gondolta, s már nyílt is, hogy megemelje a kuka fedelét. Mozdulata megfagyott a levegőben. – Mégse! Egy hülye firkász is kidobhatja, ha nem tetszik neki.

Fájt a szíve ennyi áldozatos munkát veszni látni.

A szerkesztőség előszobájában körmeit lakkozó fiatal nő igazította útba, kaján vigyorral dundi képén. Sok útbaigazításra nem volt szükség, mindössze a szomszéd szobába kellett benyitnia.

Zilált alak tekintett fel rá az íróasztala mögül. Középkorú férfi volt, erősen kopaszodó. Bal kezének tenyerét feje búbjára fektette, mintha így akarná visszatartani magát attól, hogy felpattanjon ültő helyéből. A tenyér alól egy világ fájdalma sugárzott.

– Mit akar? – kérdezte a férfi, olyan ember hanghordozásával, mint akinek éppen ez a látogató hiányzott ahhoz, hogy csordultig teljen a pohár.

– Az írásaimat hoztam – mondta Szotyola Sándor a pályakezdő szerzők félszeg és kissé megilletődött hangján.

A bal kéz megemelkedett a szerkesztő feje felé, és a jobb kézzel együtt előre lendült. Ugy tűnt, keblére akarja ölelni a látogatóját, holott mozdulata a tehetetlen kétségbeesésből fakadt. Szotyola Sándor azonban biztatásnak vélte. Odalépett a szerkesztő asztalához, dobozát az asztal sarkára helyezte.

– Drága jó istenem! – sóhajtott fel a szerkesztő. – A harmadik lapulajdonossal viaskodom egy olyan országban, ahol minden második ember grafomán, és Thomas Mann-nak képzeletét. Annak, vagy Csehovnak. Csehovai bitang ember mindegyik, életemet rágó férgek. Maga kicsoda? Honoráriumért Balzac vagy zabhegyező Salinger, aki felingerel. De még mennyire! Mit gondolsz, mi történt, ha én ezt a maga paksamétját átadom az új német főnökömnek? A fél lábam már így is kilóg az ablakon, mert nincs pénz, nincs elég hirdető, a kutya se kíváncsi az olyan marhaságotokra, mint amiket maga is összefirkált.

A szerkesztő felemelkedett székéről, s megtámaszkodott az asztal lapjára. Előrehajolt, s úgy mondta, sőt kiáltotta, mintha a vele szemben álló, megilletődött férfi nagyothallana.

– Sztorit hozzon nekem, jóember! Elvezethető, izgalmas sztorit, hogy az emberek egymás kezéből kapkodják ki a lapot, a német tulajdonos megtömjé a bukszáját, s nekem meg legyen egy hét nyugalom.

A szerkesztő szomorú szeme megakadt a legfelső papírlapon. „MÉSÁROS MUNKA A TIZEDIK EMELETEN!”

Ezt nem lehet a nyomor rovására írni. Egyébként sem nyomorog az, akinek fedél van a feje fölött. Még akkor sem, ha kakukk rontja a családi fészket. Akkor hát miért szabdalta brutális módon apró darabokra Sári Béla azt az asszonyt, aki harmincnál is több éve a felesége volt? Erős felindulásból?

Még akkor sem higgadt le, amikor már a megcsönkített láb büttykéhez ért a konyhakéssel.

A szerkesztő felemelte a legfelső papírlapot, s beleolvastott a következőbe.

„A SZIV IS LEHET AGRESSZÍV”

Nemi erőszakot követtek el Horvát Emőke ellen a liftben. A harmadik és a negyedik emelet között. Felzúdult az egész ház. Furcsamód, mégsem a fiút akarták agyonverni. Az ő szemükben a fiú az áldozat. Hős szerelmes szívének áldozata.

Újabb lap.

„LEJÁRT A GARANCIA. MIKOR OMLIK FEJÜNKRE A HÁZ?”

Kocsondi Verával közölték a biztosítónál, hogy nem köthetnek vele szerződést lakása biztosítására. Amikor ugyanis a panelházat építették, a hetvenes évek elején, az építővállalat húsz évben állapította meg a ház élettartamát. Kockázatos olyan házban lakni, amelyik már jócskán túllépte ezt az élettartamot, s ma már csak isteni csoda tartja egyben. A biztosító nem vállalhat ilyen felelőtlen kockázatot.

Es Kocsondi Vera? O vállalhat?

Az íróasztalon megcsörrent a telefonkészülék. A szerkesztő füléhez emelte a kagylót. Néhány másodpercig figyelmesen hallgatott, majd megjegyezte:

– Egy perc türelmet kérek. Máris.

Megkerülte az íróasztalt, odalépett Szotyola Sándorhoz. Barátságosan átkarolta vállát, s közben húzta magával az ajtó felé.

– Ne haragudjon, de most fontos megbeszélőnivalóm van. Jöjjön vissza egy hét múlva.

Az ajtóban odaszólt a titkárnőnek.

– Icuska, drága, utaljon ki az úrnak honoráriumot három flekkre. És előleg is adjon neki még tízre. Nehogy elmenjen a kedve. Magát pedig, kedves barátom, várom a hét elején. El ne felejtse!

Szotyola Sándor betért az első, útjába eső kocsmába, s noha többnyire sört szokott inni, most mégis két féldeci pálinkát kért a csapostól. Behúzódott a sarokba, s miután felhajtotta az első féldecit, azon kezdett el tünődni, hallucinált-e, vagy valóban azt látta, olvasta ő is, mint amit a bána-tos képű szerkesztő? Csak ugyanazt láthatta, mert annak ékes bizonyítéka, ropogós bankjegyek formájában ott lapult a farzsebében.

A második kupica pálinka hatására elrövedezett a múltban, s minden nehézség nélkül felidézte régi írásait. Mintha csak most vetette volna a sorokat papírra.

„A TIZEDIK EMELETEN”

Igen, ez volt a novellájának címe. Ebben az optimista kicsengésű történetben az ifjú Sári házaspár határtalan örömet írta meg. Általa művészeként vélt eszközökkel azt taglalta ebben az írásban, hogy a kitartó, szorgos munkának mindig beér a kézzel is fogható gyümölcse – ez esetben a tizedik emeleti szövetkezeti lakás –, ami szinte természetes módon további igyekezetre, törekvése sarkallja az embert, hiszen bútor is kell, konyhai eszközök, meg képek a falra, hogy a lakás díszletei között állandósuljanak az örömteli percek.

De hogyan lett ebből végzős gyilkosság? És ami még ennél is furcsább, ki és mikor írta át az eredeti szöveget?

És hogyan vált Horvát Emőke széplelkű udvarlójából nemi erőszakot elkövető vadállat? Ez a Horvát Emőke sem lehet az a Horvát Emőke, akit ő annak idején megálmodott, s aki olyan feltétlen odaadással csüngött szeretett fiúján, mint a karácsonyfára többszörösen felkötözött szaloncukor.

Mi lett a prózában megírt ódából, amelyben a vidékről ingázó ácsok, kőművesek és burkolómunkások hősies helytállásának akart az általuk felépített házaknál is tovább élő emléket állítani?

FejüNKre omlik a ház?

Hát igen, kis híján. Akkor is megmagyarázhatatlan, miként változott át a gondosan fésült szöveg, a magasztos tartalom bulvárlapok silányságává.

A pénzt megtapogatta zsebében, s elégedetten nyugtázta, legalább Jucikának örömet szerez vele.

Jucika befejezte a takarítást, fáradtan huppant az öreg fotelbe. Körbejárta tekintetét a szobán, a fáradságot lehangoltság is tetézte. A falak megszükkült festékrétegét, a kevés bútor kopottságát vagy a padlószőnyeg cipő koptatta foltjait a kínos tisztaság sem tudta eltakarni. Festetni kéne, gondolta, meg szőnyeget cserélni, meg... De miből? Volt idő, amikor elég szép summa gyűlt össze a takarékban, de hol van már az a pénz! Szerencsére a gyerekek útját sikerült vele egyengetni. A kis Juciék már a panellakáson is túladtak, szép új házba költöztek, tágas, napfényes lakásba. Satyák is tervezik, hamarosan ők is nagyot lépnek. Csak adja az isten, hogy sikerüljön nekik!

Elbőbiskolt, arra riadt fel, hogy csapódik a bejárati ajtó, majd szélesen vigyorgó férje jelenik meg előtte.

– Hát te? – kérdezte fásultan. – Mit vigyorgsz, mint nyúl a vadalmának?

– Mi szerzi a legnagyobb örömet? – kérdezett vissza Szotyola Sándor. – Na, mi?

– A legnagyobb örömet azzal szereznéd nekem, ha találnál magadnak egy tisztességes állást, olyan munkát, amivel keresnél is eleget ahhoz, hogy ketten megéljünk belőle.

– Munka nincs, de pénz van! – kapta fel önelégülten a fejét Szotyola Sándor. – Ez a lényeg, nem?

– Fáradt vagyok, Sanyikám, nincs kedvem viccelődni. Szotyola Sándor felelet helyett egy köteg papírpénzt húzott elő a farzsebéből. A bankókat meglöbögötte Jucika orra előtt.

– Ez talán majd felvidít!

Jucika szemei kerekre tágultak.

– Csak nem törtél be valahova?

– Be nem, de rátörtem az ajtót a szerkesztőre, úgy, ahogy mondtad.

– Azt akarod mondani, még pénzt is kaptál a régi irományaidért?

– Azt bizony!

Az asszony elképedt. Tehetetlen dühében tanácsolta férjének a szerkesztőségi látogatást, de egy percig sem hitte, hogy akad valaki ezen a világon, aki akár egy fillért is fizet ezekért a régi, romantikus írókért.

– Az igaz, hogy annak idején azért is szerettelek meg, mert olyan szép, megható dolgokat írogattál, de hogy azokért még pénzt is adjon valaki... Feje tetejére fordult ez a világ.

– Nem is örülsz? – kérdezte Szotyola Sándor csalódottan.

– Dehogynem. Már hogynem örülnék, amikor minden fillérré szükségünk van. Egyszerűen csak hihetetlen.

– Nekem is az. De még az értük kapott pénznél is hihetlenebb, hogy a szép történeteim teljesen megváltoztak.

Szotyola Sándor összeráncolta homlokát.

– Mondd, nem te cserélted ki azokat a papírlapokat? Mert én huszonöt éve, mióta beköltöztünk ide, hozzájuk se nyúltam. Igazság szerint meg is feledkeztem róluk. Ha te nem vered le véletlenül azt a dobozt a polcra...

– Hogy mondhatod ilyet! – tiltakozott Jucika. – Még hogy én kicseréltem volna! Soha meg nem fordult a fejemben, hogy akárcsak kutakodjak is a dolgaid között.

– Valaki pedig hozzányúlt, az hétszentség – vakarta meg feje búbját Szotyola Sándor. – Akárki volt is, nagyon ügyes lehetett. Csak egy pillantást vettem a szerkesztő asztalára helyezett papírhalmazra, de azt azonnal láttam, hogy az én kezem írása.

– Akkor meg? Rám támadsz, hogy én cseréltem ki a cetliket. Ugyan mire cseréltem volna? Különbön is, ha a te kezéd írása, akkor mi változott rajtuk?

– A szöveg. Még hogy megváltozott! Teljesen más, mint amit én annak idején papírra vettem. És ez az, amit nem értek. Nem vagyok hülye, ha nem is szóról szóra, de nagyjából még ma is emlékszem, miket írtam annak idején. Ilyet soha, semmilyen körülmények között nem jegyeztem volna le, hogy Sári Béla lemészárolta a feleséget, majd brutális módon felszabdalta az asszony testét. Meg olyat, hogy még akkor sem higgadt le, amikor a megcsönkített láb büttykéhez ért a konyhakéssel. Ilyesminek még a gondolatától is hideglelést kapok.

– Kirázhat a hideg, a szomszéd házban néhány hónapja akkor is így végzett egy ember a nejevel.

Most Szotyola Sándornak nyúlt meg az ábrázata.

– Ezt nem mondod komolyan?

– Nem hát. Csak heccellek. Persze, hogy komolyan mondom. Gondolod, a kisujjamból szoptam? Ugy teszel, mintha nem hallottál volna róla.

– Én ugyan nem! Vajon mi készítette azt az embert...?

– Ahogy hallottam a szomszédoktól, amúgy is szarul éltek már, a férfit még a rendszerváltás idején elbocsátották, jó darabig a nő húzta az ígát, aztán neki is megszünt a munkahelye, az utóbbi hónapokban már csak vegetáltak. Egy jó ideje a villanyszámlát meg a közös költséget sem tudták fizetni.

– Ez még nem ok arra, hogy...

– Oknak talán kevés, ahhoz azonban, hogy beleőrüljön az ember kilátástalan helyzetébe, még sok is.

– Annyira semmi sem kilátástalan.

– A gyerekeknek biztos nem. Hallgasd csak Juciékát vagy Satyát, ahogy beszélnek. Legalább olyan rózsaszínben látják a jövőt, mint mi, amikor végre megkaptuk a lakást.

Szotyola Sándor elgondolkodott, s közben vizslató tekintettel nézett feleségére.

– Mondd csak – fogott hozzá egy kissé bizonytalanul –, megerőszakoltak mostanában valakit a liftben?

– Na! Csak nem dugod homokba a fejed, mint a struccok! Néha te is meghallasz ezt-azt. Egy hete. Hál'istennek, ez is a szomszéd házak egyikében történt, és nem itt nálunk.

– Nem mindegy?

– A fene se tudja. Azért mégse ugyanaz, hogy itt történik ilyesmi az ajtónk előtt, vagy a szomszéd házban.

– Mindegy. Azon van a hangsúly, hogy megerőszakoltak valakit.

Szotyola Sándor elhallgatott. Látszott rajta, nagyon erősen gondolkodik valamin. Eltelt egy kis idő, mire ismét megszólalt.

– Mondd, szerinted nyakunkra fog omlani ez a ház?

– Előbb-utóbb biztos, ha nem kezdenek hozzá egy alapos renováláshoz. Amde kinek van arra pénze? A lakóknak biztos nincs. Az egyik szegényebb, mint a másik. Aki tehetne, már rég elköltözött innen.

Szotyola Sándor megvakarta feje búbját.

– Azt hiszem, igazad van – motyogta alig hallhatóan. – Feje tetejére állt ez a világ.

Jucika meg csak bólogatott.

SZIVERI JÁNOS BÁBEL

lengő lófejek a csillagok
csörögnek de én csak hallgatok
mint az üvegce melyhez kavics ha koccan
széttörök bár meg se moccan

édeskés illatok enyvesednek
könnye hullik téli fenyveseknek
piheg a szelíd karácsony
nóm haja akár a bársony

az éjben eső felesel rólam locsog
járdára zuhog csattog a mocsok
ravasz hó helyett a tük a vatták
életem az ördögöknek adták

erőlködöm emelkedném – nem lehet
rákgyanus maroknyi fekély a lelet
gatya nélkül fetrengnek az ágyon
nem is eszem s párnám lehányom

bőröm alá kesztyűs kézzel nyúlnak
elképzelnek ürgének nyúlnak
33 éves lézengő árva apostol
keserű dolgokba megint belekóstol

talán ez már a végső kálvária
a pohárban tiszta víz várja
hogya e megnyomorító tudást
fölismerjem mint Krisztus Júdást

langyos dallamra ráng a szív
bármit ha szólt most visszaszív
andalítóan lágy húgy csörgedez
töri vállamat a fakereszt

általánosít az intenzív osztály
vidd haza csomagod vidd el amit hoztál
szemed tükrét hagyd csak itt nekem
nélküle értelmét semminek nem lelem
csöndesen beborul szenesedik az ablak
lényem legbenső kuckójába raklak
mitéví legyek szállnak
árnyam körül a szárnyak

és te hallod-e az ócska dallamot
melyre az elmúlásba ballagok
cseppek csöpögnek egyenest az érbe
tápvíz kapok vérért cserébe

megcsapott a halál szele
együtt hálok kelek vele
akár a lepedő rám tapadt –
párna gyötri a hátamat

a nyárfák tűhegyes csúcsa fázik
a megriadt égbe mártózva ázik
nem látni mást a harmadik emeletről
megfeledekzen halkan a leheletről

hóse lettem újra édes Erzsébet
szemérmetlenül költőd versének
hamuszürke gyáva hajnalokon
elszökni tőled bár semmi okom

egyre közeledem a halálhoz
eső esik vagy izzadok talán hoz
valami heveny változást
ez az álom nélküli álmodás

tekintetem mint padlón a szappan
odafagyott oly mozdulatlan
testem láttán elfog a szédület:
romba dől a bábeli épület

meddig leszek még bőrömnék bérője
a józanság olykor ráront az előre
pántolt kobakomból kifelé tolat
a hirtelen fölnyergelt gondolat

annak ki urasan végezheti dolgát
minek megjátszania a szolgát
érdemes-e menekülni innen
gyarlóságomat ha magammal kell vinnem

bestiák sora sűrög-forog
egyikük hörög másikuk morog
farkát morzsolva réved a sátán
szőrzete felmered a hátán

szenny nemesíti a lázongó kant
tükörből lesem e bárdolatlant
mint lantokat forgató rozsdás eke
előttem gördül hiányzó kereke

tűvel átdöfött fallosza himbál
láthatja bárki aki csak kint áll
minemű lény ő ha szája habzik
ha magáért hevül ha önmagával bagzik

ó istenem csak ennyit érek
kezeim immár hullafehérek
ablakra tapad a hajnali pára
eleget féltem eltűnök nemsokára

a levegőt köztetek nem sokáig rontom
bőrömnön átvilágít a csontom
habzó fellegek leve csorog
kétharmad gyomrom nélkülüm korog

félbehagyott mondat annyit sem érek
lángol a bendőm mintha méreg
égne húsom alatt valahol legbelül
hol étkek helyett alvadt vér feszül

most hirtelen természetellenes
kegyelet vagy üdvözülés kellemes
áramlata jár át és lelkemben cirkál
illik-e költőnek hogy ilyesmit firkál

semmi nem igazolja vereségünket
nyakamon az ér már alig lüktet
isten természet történelem
kibabráltatok jócskán velem

a pokolba új lakó költözik
selyembe brokátba gézbe öltözik
nincs szükség metafizikus személyzetre
hogya halálra vagyunk kiképezve

üregek végén üregek vannak
egyremegy neveznek nőténynek kannak
a pokol csak óriási szálloda
száll ide lelkünk száll oda

új lakó költözik az üres lakásba
felkészítenek az összevarrásra
s miközben testem még földi börtöné
szembogarak gyűlnek a fény köré

huzatban aszalódik az arcom
kire hárítsam saját kudarcom
nincs erő mi bukásom felülmúlja
vereségemnek vagyok féktelen tanúja

megmászom ismét a három emeletet
kihagyva néhány elcsépelet jelenetet
épülök de szellemem tovább rombolom
halálomat türelmesen begombolom

Az éjben eső felesel, rólam locsog –
járdára zuhog, csattog a mocsok.
Lóg az orromból műanyag kábel;
dühöng a szívem, dühöng e Babel.

A shogunátus mintegy 700 éven át a Meidzsi-korszak előtti Japán kormányzási formája volt. A shogun volt az ország legfőbb törvényhozó, végrehajtó és katonai hatalmi méltósága. Közülük legjelentősebb Tokugawa Tejaszu, aki 1603-ban magához ragadva a hatalmat, 265 évre biztosította dinasztiájának uralmát. **Doma-Mikó István**nak az utolsó japán shogun unokájával, Tokugawa Motokóval készült interjúját olvashatják az Irodalmi Jelen online felületén (www.irodalmijelen.hu) Alább Tokugawa Motokó, a szép nemeskisasszony fiatalkori emlékeit olvashatják:

Fiatalon – hogy szép nőnek lássak – díszes kimonót vettem magamra, és hintóba szálltam, ha bárhova menni kívántam. Édesanyám helyett öltöztetőnő adta rám a ruháimat, s fiatal hölgyek szépítették az arcomat. Azután anyám tömésberakásos nagy hajkoronát varázsolt a fejemre. Még az iskolába is gyönyörű ruhákban, szépen kikészítve jártam. A szolgák gyakran mondogatták, hogy nagyon szép vagyok.

Nagyanym fiatal korában még a Rokumékamba járt. Ezt ma a „nemzetközi kapcsolatok intézetének“, „táncháznak“ vagy „bazárnak“ neveznék. Mindegyik szerepet betöltötte. Havonta egyszer összegyűltek a különböző országok nagykövetei a jelentősebb japánokkal, és mindenki hozta a családját. A külföldiek kirakták áruikat, a japánok vásároltak, aztán mindenki táncolt. Hogy milyen volt akkor a bál ruha? Fűzőt használtak, a hajukat pedig a francia barokk mintájára bodorították. Az öltözetünkhöz tartozó csipkekalapot és hosszú blúzt külföldről szereztük be. Akkoriban kezdtek a japánok európai cipőt viselni, amiben otthon sokat gyakoroltuk a járást, hogy a külföldiek előtt ne maradjunk szégyenben.

Az én koromban a Rokumékant a Tékoku Hotel (Birodalmi Hotel) váltotta fel. Am ezek a nemzetközi partik mások voltak, mint külföldön. Ezt onnan tudom, hogy a házasságom után Európában utazgattam. Ott a partikra csak házaspárok jártak, ezért elképzelhetetlen volt, hogy két fiatal összeismerkedjék és megházasodjon. A külföldön élő japánoknak nem volt módjuk a nemzetközi házasságra. Ha egy japán házaspárt partira hívtak, csak a férj ment el. A japánok a nyelvet nem értették, nem tudtak kapcsolatot teremteni, ezért inkább felhagytak a partira járással. A Meidzsi-korszakban ritka volt a külföldiekkel való kapcsolat. Nehézségekkel járt, és sok furcsaság megese. De ma már másképpen van. A háború után valamennyien idegen nyelvet kezdtünk tanulni, és Japánban is természetes lett, hogy idegen beszédet hallunk. Manapság az sem újdonság, ha egy család külföldi kiküldetésben van. Szóval nem csak a hivatalos, de a társasági és magánkapcsolatokban is sokkal inkább nemzetközies lettünk.

ÁT: De egy nap csupán huszonnégy órából áll!

TI: Szerencsés alkatnak születtem, mert nagyon ritkán vagyok beteg, akkor sem tartósan. Sokat sportolok, hetente többször teniszezem, ha tehetem, fallabdázom is. Elég jók a genetikai adottságaim. Ráadásul igen gyorsan, bár jegyzetelve, olvasok, és mára megvan az a szakmai rutinom is, ami felgyorsítja a választásokat, döntéseket. Sokszor már szagról megérezem, hogy működik-e egy vers, vagy sem.

ÁT: Mi hajt? Mindig jön az ihlet?

TI: A legfőbb ihlető a határidő, szoktam mondani félig viccesen, Vas István után szabadon. Az irodalom kőkemény szakma, rendkívüli fegyelem kell hozzá, nem lila gőz. Emile Zola medani házának bejáratára azt írta fel: „Nem múlhat el nap írás nélkül“. Ha nem is ennyire direktben, de van benne valami.

ÁT: Mindent elvállalsz?

TI: Korábban nem válogattam, ma már igen. Hiába kérnek verset, ha nincs friss és jó anyag, nem adok. Mostanában nincs kedvem alkalmi verset írni. Egyre több dologra mondom nemet. De ez még mindig semmi az igenek számához képest. Amíg bírom, ez nem is lesz másként.

ÁT: Sorrend? Mi fontos, és mi a legfontosabb?

TI: A vers áll az első helyen. Sose gondoltam volna, hogy a költészet ennyire beleivódik az ember idegrendszerébe. Talán mulatságosnak hangzik, de gyakran van úgy, hogy verssorokkal, rímekkel álmodom. Pszichiáternél még nem jártam, ha esetleg megkérdeznék.

ÁT: Regény?

TI: Az is fontos. Megjelent négy regényem, tehát nem kalandnak tekintem ezt a műfajt.

ÁT: Milyen módszerrel dolgozol? Megírsz valamit és annyi, vagy még hónapokig szöszmötölsz rajta?

TI: Lassan alakul a mű, de ha készen van, akkor ritkán nyúlok hozzá. Legfeljebb megírom majd „még pontosabban is.“ Egyébként hosszú időn át érlelt, folyton kiegészülő jegyzetektől építem fel a szövegeket. Jegyzetelésben Guinness-rekordokat döntögetek, ám ez igencsak kevés az üdvösséghez. Készülő regényemhez eddig mintegy kétszáz oldalnyi jegyzetanyag gyűlt össze, ehhez képest öt fejezettel vagyok készen.

ÁT: Köztudott rólad, hogy segíted a pályakezdő fiatalokat. Ilyenkor az indulásodra gondolsz? Hogy melléd is odaálltak egykoron?

TI: Amikor kezdtem a pályám, szerencsés helyzetben voltam, mert csodálatos írók, költők közelébe kerültem. Bementem a Széchenyi utca egybe; lenn volt a Kortárs, hátul a Nagyvilág, az elsón az ÉS, egy utcával arrébb a Nimród étterem. Azért az nem rossz iskola, hogy egy napon, egy helyütt találkozhattam, beszélgethettem olyan legendákkal, mint Orbán Ottó, Páskándi Géza, Fodor András, Száraz György, Thiery Árpád, Kardos G. György, Bella István, sőt még korábban Nagy László. Olvasták a verseimet, máig emlékszem a szavaikra, tanácsaikra. Ez az irodalom: magatartások története, és ők voltak a példa, akár versekről beszélünk, akár nőkről vagy politikáról. A folytonosság persze roppant fontos. Mái sokat mesélek a mostani fiataloknak ezekről a nagy formátumú elődökről, akiket csak hírből, vagy a műveik által ismerhetnek. És nincs abban semmi különös, hogy segítsem őket, ahol tudom. Ők is kiszorított helyzetben vannak, akár csak én voltam a kezdet kezdetén. Néha terelgetem őket, hogy ne a könnyebb ellenállás irányába menjenek, hogy megmaradjanak a pályán.

ÁT: Mintha apály lenne kirobbanó tehetségekben. Rosszul látom?

TI: Bár rosszul látnád. Hullámzik, mint a Balaton... Volt egy erős generáció – a hetven körül születettekre gondolok. Igaz, akkor demográfiai-lag is többen voltunk. Most meg kevesebben vagyunk. A tehetségek is. Ma egyébként sokkal nehezebb pályakezdeni lenni, mint huszonöt évvel ezelőtt. Látszólag ellentmondás ez, mert sokkal több megjelenési lehetőség van, csak hogy a kutya nem veszi észre azt, ha valakinek lehozzák egy remek versét. Mert nem olvassák a verset, nem terjesztik a folyóiratokat, a művek, szerzők és folyóiratok nem nagyon jutnak el a közönséghez. Könnyű megjelenni, de hosszú távon igen nehéz látszani, azaz „bekerülni“, fennmaradni.

ÁT: Könyvsorozatot adsz ki, rendszeresen megjelenteted a rangos Parnasszus című folyóiratot. Miből telik?

TI: Az induláskor, tizenöt éve, még olyan magánemberek segítettek, akik láttak fantáziát bennem és az irodalomban. Idővel beépültünk a rendszerbe, elfogadott bennünket a szakma, megismert a versbarát olvasóközönség, így lehetőségünk nyílt pályázni. Ma sincs ez másként: időről időre pályázunk. A zuglói önkormányzat is fontosnak tartja a jelenlétünket, anyagilag támogat bennünket. Úgy vélik, a Parnasszus egy irodalmi zászlóshajó, amelynek minősége ma már megkérdőjelezhetetlen.

ÁT: Azért a kezdetekhez képest a mai Parnasszus lényegesen megváltozott, szerintem előnyére. A versek mellett izgalmas tanulmányokat is hoztok. Fiatal irodalomtörténész csapat mozog körülötten.

A vers legyen veled

TI: Amikor tízéves lett a lap, erősen éreztem, hogy változtatni kell. Eddig tartott a megelégedett bizalom, nincs több lauf, aki továbbra sem képes jól hangzó, közepesen érdektelen, a vershez csak formailag hasonlító szövegeknél jobbat küldeni, az ne publikáljon a Parnasszusban. Szükségét éreztem a tartalmi-szerkezeti és megjelenésembeli előrelépésnek. Két vezérszála lett a megújulásnak: a Centrum és a Redivivus rovatok, illetve 2009-től az Átjárás névre hallgató műfordítás-blokk. A centrum arra szolgál, hogy számról számrá vendégül lássunk egy kortárs élő költőt, és új versei, a róla készülő esszé-tanulmányok, valamint egy fényképpel gazdagított nagyinterjú közreadásával hozzájáruljunk egy-egy alakuló életmű rangjának megszilárdításához, vagy éppen emeléséhez. Ebben lapunk főmunkatársa, Kukorelly Bandi segített sokat. A Redivivus-újrólvasó rovatunkban a már lezárt életműveket kívánjuk új szempontokkal gazdagítani, a szövegértelmezés új lehetőségeit felmutatni az érdeklődőknek. A rovat gazdája a kitűnő fiatal kritikus-irodalomtörténész, Bedecs László lett. Az ő gardírozásával egy valóban új szemlélet kezd meggyökeresedni nálunk.

ÁT: Önmagaddal szemben mennyire vagy szigorú?

TI: Szigorú vagyok, ugyanakkor nagyon szerencsés, miután van néhány iskolateremtő ítésk, akik minden rezdülésre figyelnek. Tarján Tamás, Kabdebó Lóránt és Kulcsár Szabó Ernő irodalomtörténészek általában a megjelenés előtt már elolvasták a kézirataimat. Azóta csatlakozott hozzájuk Szepes Erika és Vilcsék Béla is. Ilyen formátumú személyiségek figyelő tekintete nekem bőven elég. Én tévedhetek, de ők nem.

ÁT: Hogy bírod a kritikát? Például az ÉS egyik tavalyi számában alaposan helybenhagytak. Még én is alig kaptam levegőt.

TI: Átélttem néhány alattomos támadást, de aki ringbe száll, az számoljon azzal, hogy kap néhányat az állcsúcsára. Egyébként az említett kritika nem volt 'genyó', egyszerűen arról szólt, hogy a recenzens nem bírta az erotikus szövegekben fellelhető szöveccet, sajátos férfi-dumákat, és nem voltam neki eléggé enigmatikus vagy main-stream. A magyar erotikus líra amúgyis neuralgikus pont: a kritika sem tud mit kezdeni vele, és a legtöbb szerző is ódzkodik tőle.

ÁT: Csak el kell olvasni a munkáid, kiderül, téged mindig intenzíven foglalkoztatott a nő, az erotika.

TI: 1990-ben jelent meg a Nők és a költészet címmel egy szép emléké albumom, Jung Zseni érzékeny aktfotóival. Valahogy úgy alakult, hogy az írásaimban, műsoraimban sokszor központi helyre került a nő. Nyilván a szerencse kegyeltje lehetek, mert rendre hölgyek közelébe sodort az élet. Folyamatosan írtam, és megszülettek a férfi-nő viszonyt boncolgató szövegeim. Aztán elérkezettnek láttam az időt, hogy nagyobb lélegzetű ciklusokban újra megfogalmazzam a gondolataim. Így született meg az Erotikon Eifert János aktfotóival.

ÁT: Mán dolgozol mostanság?

TI: Említettem ezt a regényfélélet, de annyira embrionális az egész, hogy erről most ne többet. Talán érdekesebb, hogy folytatódott a közöskönyv-mániám. Annak idején Jung Zsenivel, majd Eifert Jánossal két könyv művészi aktokkal, közben volt egy Püski Sándor képzőművész barátommal összerakott izraeli album, A Zöld Rabbi. Szóval voltak előzményei a mostani ügynek. Tavaly Vásárhelyi Antal, egy igen jónevű grafikus-festőművész azzal keresett fel, hogy csináljunk egy közös könyvet, ő adna tizenhárom új 'tér-architektúrát', erre én írjak társszövegeket, illetve én adjak neki ugyanennyi verset, amihez ő teszi hozzá a magáét. *Kettős látás* lett a címe, a befejezés előtti stádiumban van, az idei Könyvhétre tervezzük a bemutatóját.

ÁT: Mit jelentenek számokra a díjak? A Babérkoszorút melyik polcra teszed?

TI: A díjak egy kis levegővételt jelentenek, és a velük járó apanázs sem jön soha rosszul. És jó, ha észreveszik az embert, és visszajelzik, ha úgy látják, nem hiába melózik. A Babér igen fontos díj, ez szakmai berkekben nem vita tárgya. Értékét két dolog adja: hogy kevesen kapják, és hogy kik azok a kevesek. Érdemes megnézni, hogy az alapítása, 1996 óta milyen nagyszerű írók adják a díj aranyfedezetét. Ami még jólesett, hogy kb. háromszázán gratuláltak, köztük nagyon sok szaktárs, sok-sok fiatal író. De Juhász Ferenc szavait még élek, nem felejttem el. Majd ha nagyon öreg leszek, megírom. Ha leszek nagyon öreg.

A bőség zavara

ONAGY ZOLTÁN rovafa

Hogy mi történik ma itt, azt tudjuk. Ezerkilencszázötvenhatot az egész irodalom, az egész sajtó, a zene, festészet, a művészet, a tudomány, a politika elárulta. Minek árulta el? Annak, hogy élni csak kell. Senki sem mert meghalni, mint az orosz tankok alatt a munkások és a diákok és a gyermekek. Költő, író, szobrász, zenész, festő orvos, tanár, mérnök, miniszter, katona, paraszt, munkás. Soha még nép nem volt ennyire elhagyatott. Semmiféle vagyon, hír, hatalom nem ér annyit, mint amennyit mindezért most fizetni kellett. Nincs az életnek olyan mélysége és magassága, amely ez alatt az árulás alatt ne roskadna össze.

Egy év múlva már úgy éltek, mintha semmi sem történt volna. Mintha e hitvány és korrupt, nyomorult és züllött, tisztátalan és aljas népben egyszer, egyetlenegyszer és egyedül nem ragyogott volna fel az igazság, és nem mondta volna ki egyszerre és egyhangúlag mindenki, aki itt él, kétszázszoros túlhatalom ellenére. Aki ezt elárulta, az már nem hitvány és nem aljas és nem korrupt és nem nyomorult. Tovább élnek és énekelnek és festegetnek és szónokolnak és tanítanak. Tényleg semmi sem történt?

Évek óta azon gondolkodom, ha még valaha a történetben az igazság szóhoz jut, mit fognak mondani arról az időről, ami ezerkilencszázötvenhatot követte, azokról az emberekről, akik zenét komponáltak, és képeket állítottak ki, és színpadon játszottak, jóízűen ettek és ittak, ahelyett, hogy fogukat csikorgatták volna. Nem írni több, mint írni. Ahelyett, hogy elvonultak volna kapálni és fát vágni, édes volt nekik az érvényesülés és a pénz.

Eleinte azt hittem, hogy a mai nevek csak azért maradnak fenn, hogy azokat még ezer év múlva is leköpjék. De túl jól ismerem a magyarokat. Azonnal elkezdtek mentségeket koholni, elkezdtek sugdolózni, hogy mennyire szenvednek, miközben vastag összegeket gyűrték a zsebükbe a libapecenynén hizott vértanúk. Fogadok, hogy a történelembe mint mártírokat jegyzik fel őket, e koszos és ripők söpredéket, dicsőítik egymást, és bevezetik egymást a történelembe, óvatosan Berzsenyi és Csokonai, Petőfi, Bartók, Csontváry, Arany és Kemény közé, ahelyett, hogy rémpéldaként mutogatnák őket a panoptikumban: íme, akiknek drágább volt a selyemnyakkendő, mint ezerkilencszázötvenhat. Mintha életnek lehetne tartani azt, amit ezek élnek, mintha költészet, zene és dráma lenne, amit ezek csinálnak, mintha lehetne ilyen feltételek között élni akárcsak hivatalban, vagy gyárban.

Persze élni csak kell. Nagyon nehéz. De ha nagyon nehéz, hát nagyon nehéz. Elrejtőzni és hallgatni, napszámos munkát vállalni, és fogakat összeszorítani, és nem lázadni, vagyis igenis lázadni, és nem engedni, és átkozott és bősziült görcsben élni, és nem engedni. Hol van ma az a név, börtönökön kívül, amely nem ragad a mocsoktól?

„Semmi szent nincs, amit ez a nép ne gyalázott volna meg, ne sülyesztett volna hitvány eszközzé, és ami a barbárok között is égi tiszta marad, azt ezek a huncut vadak iparként úzik, és nem is tudnak mást – ahol az embert megalázzák, ott már nem tud másként élni, mint saját érdekéért, saját hasznát keresi, és nincsen benne több szív, még akkor sem, ha ünnepe, vagy ha szeret, vagy ha imádkozik.“ (Hölderlin).

Majd igazolják őket. Lemosogatják őket, bekerülnek a lexikonba, az irodalom- és kultúrtörténetbe, mint akik magas esztétikai értékeket valósítottak meg. Milyen történelem lesz ez? – Engem ez nem elégíti ki.

Már néhányszor elmondtam. Oroszországban is az történt, ami másutt, és mindenütt, ahol valaha forradalom volt. A baloldali demokratikus testvériség forradalma nem tudta magát tartani, és mint Athénben és Rómában, és Londonban és Párizsban a demokratikus és felszabadító egyenlőség forradalma egyéni diktatúrává, és jobboldali privilegizált önkényuralmává lett. Ez történt Oroszországban Sztálinnal. Ez az, amit nem szoktak tudni, sőt ez az, amiről nem szabad tudni. Oroszországban 1924 óta fasizmus, vagyis jobboldali diktatúra van, és ez azonnal fölismerhető, és minden ismeretjeléről azonnal megállapítható. A baloldaliság mindössze az a hazugság, amely ezt a hazugságot elviselhetlenné teszi. Ezt a hazugságot hozták át ide a háború után, és ötvenhatban ez ellen a hazugság ellen kelt fel ez a „korbácsra és igára született nép“. De Magyarországon mindig ugyanaz történik. Mindegy, hogy itt milyen kormányzat van. Azért a véres moslékért, ami itt ötvenhatig folyt, a bolsevizmus nem vonható felelősségre, és ami azóta történt, nem a kormányzat felel. A nép az emberi igazság nevében felkelt a bolsevizmus ellen. Ha a forradalom győzött volna, akkor sem történt volna más, mint ami van. Igaz, hogy a bolsevizmus a forradalom következtében örjögő gagszágnak bizonyult, de továbbra is az a történet, ami ezer éve A nagyidai cigányokban.

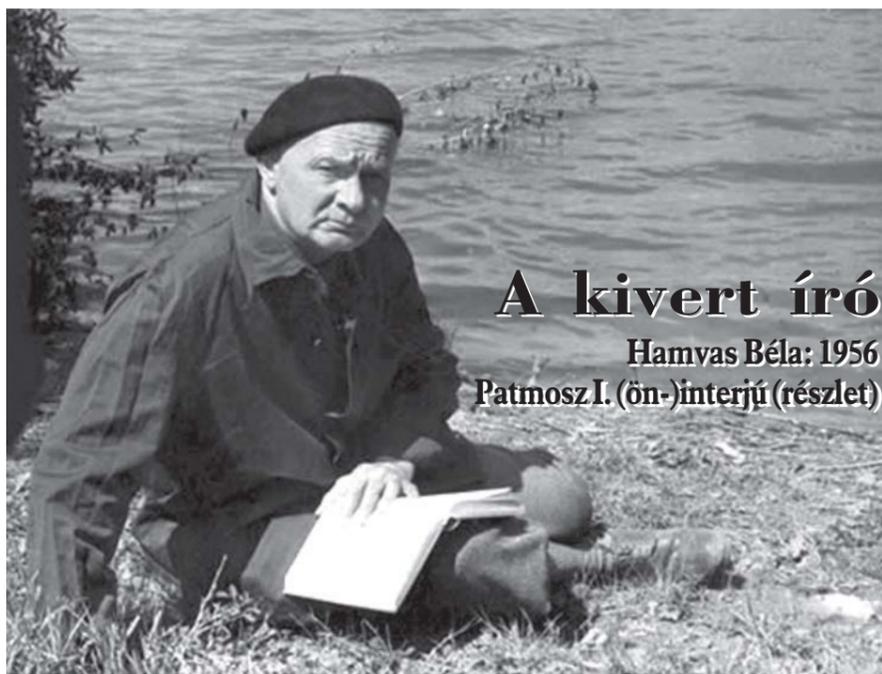
Vezérelv: mindenki meg akarja szolgálni azt, amit elsején kap, és olyan világnézeti elveket táplál, amelyek jövő havi fizetését is biztosítják. Nem munkából, hanem hazugságból élünk. Egyetlen ilyen lény jelenlétével ezer ember életét mérgezi meg.

Ami Magyarországon történik, annak semmi köze a bolsevizmushoz, ahogy a huszas években semmi köze nem volt a keresztény nemzetiséghez, később fasizmushoz.

A behódoltaktól való undorom olyan erős volt, hogyha elvben azokkal meg is egyeztem volna, a világerő sem álltam volna közéjük, nehogy azokkal összetévesszenek. Nem lehet itt semmit a fehérekre, vagy a vörösökre háritani. Az elaljasodásnak minden kedvezett, és semmi egyéb nem volt, mint elaljasodás. Ha a forradalom győzött volna, akkor sem lett volna más, sőt. Akkor jöttek volna a magyarok.

Ez a szint azonban számomra már régóta érvénytelen. A fasizmus-bolsevizmus az emberi egzisztencia leszűkítése, mint ahogy az egész politika az. A leszűkített ember primitív válik, ezért kezdünk ma hasonlítani a vadakhoz. Egyedül az ember kitágítása a fontos. Szűkítés sülyedéssel jár, tágulás felemelkedéssel. Nekem minden politika kevés. Még a művés is kevés, a költő is kevés. A világirodalomban csak kevesen bírták ki, hogy költők legyenek. Ha költő lettem volna, elzüllöttem volna, mint ahogy a többiek léha mutatóványokban elzüllöttek. Nekem még a szent is kevés.“

(Forrás: gondolkodokarchivuma.blogspot.com)

A kivert író
Hamvas Béla: 1956
Patmosz I. (ön-)interjú (részlet)

Kortársak Hamvas Béláról

Weöres Sándor
Gyászkar

Nagy messzi a cél,
S oly messzire látok,
mint mind aki él,
tétova barátok,
koporsófedél.

Mi sem közelít,
minden kiszalad
a képből, ki van itt?
a sötét befogad
most és örökig.

Határ Győző:
Egy másilyn szövétnek

Gyertyagyújtással kezdem minden napomat. Már kapunyitáskor ott toporgok a magas, gótikus Jézus Szíve-templom előtt, amely tőszomszédságomban van és rendszerint elsőnek lépek be. Vastag címjegyzék-könyvemben szaporodnak a nevek mellé tett kereszték – ennek a címjegyzéknek is már közel a fele amolyan elkerített temető –, van választék bőven. Kiválasztom aznapra rendelt halottamat s neki gyűjtöm a mécsset, a gyertyát. Vannak öngyilkosaim – ezek különösen közel állnak szívemhez; vannak, akiket tragikus körülmények között ragadott el a halál s nem önközükkel vetettek véget életüknek (ő nem, távolról sem, hiszen a szegény Szöllősy Klára sejtjeiben az életet naponta megtapsolta, tapsolva élt és tán a kerek százat is megérte volna, ha a kertészkedés rózsatüskéje bele nem csempészi a gyilkos tetanuszt) és

akadnak olyanok, akikbe belefojtják a lelket, lebunkózzák a szellemet mások. Ilyen volt mai halottam is, akiért mai mécsesemet gyűjtöttem – annak idején a Rákosi-korszak egy abban jeleskedő nagy Lekoppantója, Lukács György koppantotta le fényét; nem én mondom, Balassa Péter állapítja meg Szomorú üdvözlés – módjával c. cikkében, amely a Könyvvilág 1985. májusi számában jelent meg. (...)

Az a gyertya, amelyet ma reggel érette, emlékezetére gyűjtöttem, nem most megjelentetett művének szól, hanem a kedves jóbarátnak, Hamvas Bélának. Tán igazuk van azoknak, akik azt mondják, nincs más továbbélés, csupán az élők emlékezetében való megmaradás, nincs más feltámadás, csupán a feltámadás az élők emlékezetében. Drága barátom, kedves Béla! Mintha itt ülél nálam, előttem s minden ma volna – vagyis nem itt, „Kismagyarország“ wimbledoni rózsakertjében, hanem valahol pesti toronyszobámban, amelynek gyakori vendége voltál a Fővárosi Könyvtárból hazafelé menet, ahol dolgoztál. Akkor mondás nélkül is tudtad, ma meg már akár meg is mondhatom: igen szerettelek. (...)

A nagy, született költő-géniuszok nemegyszer olyanok, mint a széplányok: másodkézből, udvarlóiától, hallomásból szedik fel a tudást, amelynek Te kétlábón járó tárháza, eleven antológiája voltál; de magam se költőnek, se géniuszknak nem születvén, szemelgettem mindent, szótárazva-jegyzetelve a magam könyveiből és sohasem felejttem el, milyen megille-

tődve forgattad Nietzsche-sorozatodat a filozófus nővére, Elisabeth Förster-Nietzsche parádés kiadásában, félbőrbe kötve (mert mi még ahhoz a nemzedékhez tartoztunk, amely a gót betűvel szedett német szöveget is természetszerű könnyedséggel olvasta – s neked is, akárcsak Babitsnak meg Kosztolányinak, a Nietzschével való találkozás életed perdöntő élménye volt), s emlékszem, attól kezdve milyen kettőzött, félt aggodalommal figyelted keresőantennáim forgadozását. Ezért írtad egy leveledben, Tiszapalkonyáról Londonba, 1957-ben: vigyázzak, hogy újságíróvá ne zülljek, mert az a biztos elkallódás.

Szerettelek türelemmel zabolázott türelmetlenségéért, amellyel tiszteletben tartottad a másképpgondolkozót, noha rosszalottad

tévelygését; és végezetül, de nem utoljára, szerettelek, a sorsközösség kétségbeesésével szerettelek személyes kálváriáért, amelynek megvolt a maga tizenegy stációja. Mert amikor első regényemet a könyvhivatal zúzdába, szerzőjét a Hivatal börtönbe küldte, téged ugyanaz a vasseprő leseper – el-tova könyvtáraktól, messze a fővárosi irodalmi élettől; Tiszapalkonyán, Kazincbarcikán hol a földet túrtad, hol raktáros voltál, hol bérelszámoló és halálos fáradtan, csak estéknént tudtál foglalkozni a barakkban könyvvel-írással, ami kifacsart elmédből még azokra jutott. (...)

Szentkuthy Miklós kiheverte keserűségét, jogos haragját; neked már nem maradt idő, hogy kiheverd a kor bántásait. Nem igaz, hogy (amint írod a Karnevalban:) fecsegő Szokratész voltál; de nagy önismeretről tanúskodik a párhuzam. Mert ha szabad illet megpendíteni a szakrilégium ódioma nélkül: eleven prezenciád tán még szuggesztívőbb volt, maradandóbb nyomot hagyott a hozzádverődőkön, mint az írott szó – mert szükségből te magad voltál kénytelen, hogy egyúttal Platonod légy; s annyi szent, ha Plotinosz kortársa lettél volna, magad is eltoltad volna a kalamuszt és a papiroszt, bízva a meghirdetett Ige kitörölhetetlen erejében, mellyel közvetlenül a lelkek íróhártyájára ír. Másokra bízom, hogy a Karneval szöveganyagába behatoljanak, bölcséletében búvárkodjanak, irodalmi erényeire, hibáira a maguk szövétnekével rávilágítsanak. Én itt csak abbéli örömet szeretném kifejezni, hogy feltámadtál jó magyar néped emlékezetében, tudsz róla-nem tudsz róla, akard-nem akard, immáron öreg mindegy.

Feltámadtál s hogy ez igazán így van, annak ékes tanújelét vettem ma kora reggel, a Jézus Szíve-templomban, ahol ez az éretted gyűjtött mai gyertyám végigégett, s már-már azt vártam, hogy kanóca, csonkján, kilobban... amikor egyet-kettőt, nagy keservesen még pillákkolt s akkor egyszerre, hallga csak, hallga – újult erővel felmagasodott és kikerekedett a láng: a te szövétneked volt, egy másilyn szövétnek.

Vajha meghallanád még valahol, te, olyigen hallótávolon kívül! Drága barátom! Kedves Béla! Szerettelek.

(A teljes anyag a www.irodalmijelen.hu honlapon olvasható)

1897 március 23-án született Eperjesen, 1968. november 7-én agyvérzésben halt meg.

• BUDAPESTI NEMZETKÖZI KÖNYVFESZTIVÁL.

Huszonöt ország több mint 500 alkotója vesz részt a XVII. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon, amely április 22. és 25. között mintegy 50 ezer kötetrel és 370 programmal várja a közönséget a budai Millenáris parkban. A fesztivál idei díszvendég országa Izrael lesz, a Budapest Nagydíjat pedig Amosz Oz világhírű izraeli író veheti át. A négynapos seregszemlén Szaúd-Arábia révén először állít ki arab ország, első alkalommal látogatnak a fesztiválra brazil és vietnami alkotók, de a régi kiállítók többsége – például a spanyolok, lengyelek, görögök vagy japánok – is képviseltetik magukat. A magyar nyelvű irodalmat 450 anyaországi és határon túli szerző képviseli.

• **KERTÉSZ IMRE NOBEL-DÍJAS ÍRÓ AZ EGYIK DÍSZVENDÉG** idén Európa egyik legrangosabb könyvkiállításán és -vásárán, a francia fővárosban megnyílt Salon du Livre hatnapos rendezvényén. A fennállásának 30. évfordulóját ünneplő párizsi könyvszalon kivételesen nem egy országot, hanem harminc világhírű író helyez a március 26. és 31. között a Porte de Versailles vásárvárosban megrendező könyves találkozó középpontjába. Az egyik legrangosabb európai könyvvásárnak számító mustra 50 ezer négyzetméteres kiállítócsarnokában ötszáz előadással, vitával és beszélgetéssel, író-olvasó találkozókkal, valamint 2300 dedikálással várja több mint 200 ezer látogatóját, a szakmai és a széles közönséget egyaránt.

• **SIKERES VOLT A LIPCSEI KÖNYVVÁSÁR.** A szervezők közlése szerint a világ egyik legtekintélyesebb könyves seregszemléje hozzávetőleg 156 ezer látogatót vonzott, kilencezernél többet, mint 2009-ben. Ráadásul minden harmadik vendég több mint kétszáz kilométert utazott, hogy felkeresse a vásárt.

• **DALOS GYÖRGY KAPTA AZ IDEI LIPCSEI NEMZETKÖZI KÖNYVVÁSÁR FŐDÍJÁT,** az európai népek közötti megértés díját. Az elismerést a könyvvásárt megnyitó hivatalos ünnepi rendezvényen adták át a Németországban élő magyar íróknak szerda este a lipcsei koncertteremben, a Gewandhausban. A 15 ezer euróval járó kitüntetés odaítélő zsűri indoklása szerint Dalos György a díjat eddigi munkásságának elismeréseként, illetve Németországban tavaly megjelent, Felgördül a függöny – A kelet-európai diktatúrák bukása (Der Vorhang geht auf – Das Ende der Diktaturen in Osteuropa) című könyvéért kapta.

Az európai megértés díjának korábbi kitüntetettjei között volt a többi között Kertész Imre és Nádas Péter is.

Az európai népek közötti megértést elősegítő erőfeszítéseit elismerő kitüntetés, illetve a magyar írók sorozatos németországi elismerését Dalos György az MTI-nek adott nyilatkozatában a magyar irodalom kiemelkedő színvonalával, illetve a magyar írók teljesítményével indokolta.

„A magyar irodalom jó irodalom” – fogalmazott az író, aki ennek kapcsán nem csupán Kertészre, Esterházyra és Nádasra utalt, hanem azokra a fiatal szerzőkre is, akik szintén megvetették lábukat a német könyvpiacra. Külön kiemelte Dragomán Györgyöt és az eleve németül író Mora Teréziát, aki idén az Adalbert von Chamisso-díjat, a németül író külföldieknek járó legnagyobb elismerést kapta meg.

• **INTERNET A KÖNYVTÁRBAN KORHATÁR NÉLKÜL!** Március 22. és 31. között kerül sor a 11. magyarországi Internet Fiestára az Informatikai és Könyvtári Szövetség szervezésében, a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával. A 2010. évi Fiesta célja annak bemutatása, hogy az internet segítségével milyen új közösségek, együttműködések hozhatók létre. Az internet gazdagságát, a technológiák sokrétűségét szeretnénk megismertetni a használókkal és a nagyközönséggel.

• **„SZKECCSÍRÓ” PÁLYAZAT.** Az MRI-Kossuth Rádió Rádiokabaré Szerkesztősége rövid, groteszk, a jelenségek hátterét a végtelenségig kiforgató jeleneteket vár. A zsűri által szakmailag arra érdemesnek tartott íráskor neves színészek előadásában hangzanak majd el az adó műsorában. A pályaművek beérkezési határideje 2010. április 15., a munkákat a selejtezők és a döntő alapján az MRI-Kossuth Rádió által összeállított zsűri bírálja el.

A zsűri tagjai: Dolák-Saly Róbert, Fábry Sándor, Litkai Gergely, Kóhalmi Zoltán és Sinkó Péter.

A pályadíjak:

1. helyezett: 500 000 forint
2. helyezett: 300 000 forint
3. helyezett: 200 000 forint

Lehetőség lesz közönségdíj odaítélésére is, melyet internetes szavazással tudnak majd kiválasztani a szavazók. A közönségdíj 250 000 forint lesz.

A pályázat teljes szövege a www.radio.hu oldalon olvasható.

• **AZE-KÖNYV NEM NAGY ÜZLET A KIADÓKNAK.** Az e-könyv – azaz a digitalizált vagy más néven elektronikus könyv – térnyerésével logikusnak tűnhet, hogy a kiadók nagy összeget takarítsanak meg, mivel nem kell kinyomtatniuk és terjeszteniük a papíralapú műveket. A kiadók többsége osztja is ezt a nézetet. Bizonyára nem véletlen, hogy az Apple céggel

folytatott tárgyalásokon a hat legnagyobb kiadó közül öt már közölte: az új irodalmi és más jellegű könyvek iPad-ra való letöltésének árát 12,99 és 14,99 dollár közötti összegben határozza meg, ami jóval kevesebb, mint a keményborítású új könyvek átlag 26 dolláros ára.

• **INGYENESEN LÁTOGATHATÓ A KAPOSVÁRI TAKÁTS GYULA-EMLEKHÁZ.** Rendszeresen és ingyenesen látogatható Kaposváron a nemrég megnyílt Takáts Gyula-emlékház, ahol a tervek szerint irodalmi találkozókat is szerveznek a jövőben. Az emlékházat fenntartó Művészetek Kincsháza hétfői tájékoztatása szerint kedden és szombaton 10 és 14 óra között, csütörtökön 12 és 16 óra között lehet bepillantást nyerni a Kossuth-díjas költő egykori otthonába, ahol a művész hagyatékának darabjai, számos műalkotás és használati tárgy mellett egy több ezer kötetes könyvtár fogadja a látogatókat.

• **KIÁLLÍTJÁK PRÁGÁBAN A FÉLTVE ŐRZÖTT KÖZÉPKORI JÉNAI-KÓDEXET.** Az értékes kéziratot a Jénai Egyetem könyvtára őrizte, ahol rengetegen tanulmányozták, köztük Johann Wolfgang Goethe is, aki le is másolta a kódexet

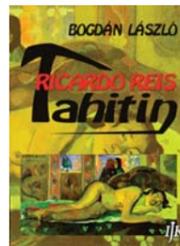
cseh tudósok számára. A prágai vár egyik időszerű kiállításán mutatják be a Cseh Nemzeti Múzeum által féltve őrzött, késő 15. századi Jénai-kódexet. A középkori könyvritkaságot A cseh reformáció művészete című kiállításnak adta kölcsön a Cseh Nemzeti Múzeum, amely maga is csak nagyon ritkán állítja ki a különleges darabot. Sokan úgy tartják, hogy a Jénai-kódex a huszita mozgalom, a 15. sz. elején Husz János tanítása nyomán Csehországból kiindult vallási mozgalom bibliája volt. A kódexet 1490 és 1510 között cseh és latin nyelven írták. Százhusz oldalából 111-et papírra, 9-et pedig pergamenre írtak, és összesen 122 iniciálé díszíti. A prágai várban lévő kiállítást április 4-ig kereshetik fel az érdeklődők. A tárlat célja, hogy bebizonyítsa, a cseh művészet igenis virágzott a reformáció ideje alatt is (1380–1620), és nem igaz, hogy az ellenreformáció idején az összes alkotás megsemmisült. A Jénai-kódexet csak március 30-ig nézhetik meg a látogatók.

• **SALINGER ÚJABB LEVELEI KERÜLTEK ELŐ.** A közelmúltban elhunyt J. D. Salinger kultikus amerikai író újabb levelei kerültek elő New Yorkban. Az 1945 és 1969 között született levelek címzettje Werner Kleeman, a Zabhegyező írójának katonatársa volt. A sikerei után évtizedekig visszavonultságban élő Salingernek barátjához, Michael Mitchellhez írt leveleiből a New York-i Morgan Library Múzeum rendezett kiállítást, amely ezen a héten nyílt meg. Az intézmény az újonnan előkerült leveleket is megvizsgálta, és eredetinek találta.

Forrás: MTI/ujkonyvpiac.hu

Bogdán László

Ricardo Reis Tahitin

A sepsiszentgyörgyi Bogdán László Ricardo Reis Tahitin című kötete már azért is ritkaságszámba megy, mert A hold arca és a Tahiti fekete füzetből című versfüzetekből, továbbá Polinéziai útvesztő című regényéből áll. Mindhárom rész kulcsfigurája Fernando Pessoa, a modern portugál költészet legkiválóbbja, aki 1935-ben elhunyt ugyan, de megidézett szellemként jelenik meg a művekben. A művekben a költő három más név alatt publikálta a műveit és alkalmilag további szerzőket is kitalált. Mindnyájukat Tahiti tündéri szigetén, Gauguin egykori paradicsomában hozza össze Bogdán László, a hajóroncsok fosztogatásából meggazdagodott Ricardo Reis házában.

Brauch Magda

A vers megközelítése

E kötetet azok forgassák, akik nemcsak a jó verset szeretik, hanem arra is kíváncsiak, mitől lesz szép és hatásos egy költemény, milyen stilisztikai eszközöket vet be a költő olvasójának megragadására. Hatvan verset elemez-értelmez a szerző, a stilisztikai tudományok doktora a magyar költészetből Janus Pannoniustól napjainkig terjedően – távolról sem akadémikus, nehézkés, tudományos kifejezésekkel terhes szövegekben, így a verselméletben kevésbé járatos felnőtt, de az általános vagy középiskolás diák számára is megbízható támpontokat, fogódzkodót nyújt egy-egy alkotás megközelítéséhez, értelmezéséhez, talán arra is rádöbbentve olvasóját: a költészet nélkül szegényebb lenne a világ.

Ferenc Zsuzsanna: Eszke könyve

Bájos, verbó humorú történet gyerekeknek – ez az Eszke könyve. Egy kislány Sziszi cicával indul kalandos útra, s a társaival közösen megalapított birodalmat Eszke királynő gyermek módra, ám bölcsen igyekszik kormányozni, hogy alattvalói – Kékfestő Vanília nagytata, a tudós Trottyos Sámuel, a rövid lábú tacsó, Csurmuly Csuti, Panni, a selypítő piros plasztik póniló, Barbus, a kényeskedő Barbie baba, a főként Szitakötő Jóska és a többiek – jól érezzék magukat hazájukban. Kalandos és viszontagságos útjukon szembekerülnek az emberi önzéssel, butasággal, Réz Bagollyal, a rekkencsekkel és gubbancokkal, míg végre találkoznak a szivárvány tündérével, és újra színessé változtatják a világot.

Bányai Tamás – 1946-ban született Budapesten, 1972 óta az Egyesült Államokban él, sok szakmát kipróbált, de mindig volt köze a lapszerkesztéshez és -kiadáshoz, nyomdászathoz. Írásai az amerikai magyar sajtóban, a pécsi HetedHéthatárban, internetes irodalmi portálokon, valamint nyomtatott antológiákban jelentek meg.

Boldog Zoltán – 1984-ben született Medgyesegyházán, tanár, kritikus.

Böszörményi Zoltán – 1951-ben született Aradon, költő, író. Legutóbbi kötete: *Az éj puha teste* (2009).

Doma-Mikó István – Japánban él, 1989 óta amerikai magyar újságok tudósítója, író.

Falusi Márton – 1983. október 17-én született Budapesten, tanulmányait 2007-ben fejezte be az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) Állam- és Jogtudományi Karán, költő. 2006 júliusa óta a Hírel című folyóirat szépirodalmi, 2008-tól pedig a Magyar Napló világirodalmi rovatának is szerkesztője. Legutóbbi kötete: *Rádnitva ablak, ajtó* (2007). Több elismerésben, köztük 2004-ben Gérecz Attila-díjban részesült.

Kabdebő Tamás – 1934-ben született Budapesten, író. Legutóbbi kötete: *Giorgione nyomában* (2009).

Onagy Zoltán – 1952-ben született Budapesten, író, szerkesztő. Legutóbbi kötete: *Papírt és kardot írtam* (2009).

Sárközi Mátyás – 1937-ben született Budapesten, szerkesztő, író. Legutóbbi kötete: *Liliom öt asszonya* (2008).

Sziveri János – (Muzsla, 1954. március 25. – Budapest, 1990. február 1.) költő, műfordító. 1980-tól 1983-ig, politikai okok miatt történt eltávolításáig az Új Symposion folyóirat főszerkesztője. Nemzedékének kimagasló képviselője. Verses-kötetei: *Szabad gyakorlatok* (1977), *Hidegpróba* (1981), *Dialógok* (1987), *Szajbarágás* (1988), *Mi szél hozott* (1989), *Bábel* (1990), *Magánterület* (1990), *Minden verse* (posztumusz, 1994). Válogatott versei kötetbe gyűjtve szerb és francia nyelven is megjelentek. Sinkó-díjas (1978).